

Toelichting bij het programma

Palestrina en Monteverdi: tussen orde en ontregeling

Dit concert brengt twee toonaangevende figuren uit de late Renaissance rechtstreeks met elkaar in dialoog: Giovanni Pierluigi da Palestrina en Claudio Monteverdi. Hoewel ze slechts een generatie van elkaar gescheiden zijn, biedt hun muziek fundamenteel verschillende antwoorden op dezelfde artistieke vraag: hoe moet muziek de luisteraar ontroeren?

Palestrina's *Missa "Nigra Sum"* is een toonbeeld van de polyfone idealen van de Renaissance. Gebaseerd op het motet van Jehan L'Heritier, transformeert de mis het expressieve materiaal van het motet in heldere, evenwichtige en ingetogen muziek. Tekst, harmonie en contrapunt zijn zorgvuldig op elkaar afgestemd, waardoor een klankwereld ontstaat waarin emotie aanwezig maar beheerst is – gericht op spirituele contemplatie in plaats van persoonlijk drama. In Palestrina's composities lijkt de tijd stil te staan en wordt de luisteraar uitgenodigd in een ruimte van orde en bestendigheid.

Monteverdi daarentegen omarmt de instabiliteit. Zijn madrigalen – *Luci serene e chiare*, *Cruda Amarilli* en *Sì ch'io vorrei morire* – behoren tot een nieuwe expressieve taal waarin de muziek zich richt naar de eisen van de tekst. De dissonantie wordt versterkt, het ritme wordt instabiel en de harmonie staat direct in dienst van de emotie. Liefde in Monteverdi's muziek is direct, fysiek en vaak wreed, en trekt de luisteraar mee in de intensiteit van het huidige moment.

De omringende madrigalen van Verdelot en de Rore belichten de weg tussen deze twee werelden en laten zien hoe de expressieve vrijheid zich in de 16e eeuw geleidelijk uitbreidde. Monteverdi's werken klinken naast de misdelen van Palestrina niet zozeer als een afwijzing van het verleden, maar als een bewuste breuk – muziek die uit balans raakt en daarmee drama wordt.

Samen vangen deze werken een moment van transformatie in de westerse muziek: de overgang van het evenwicht van de Renaissance naar de barokke expressie, van geïdealiseerde devotie naar menselijke urgentie.